

по сравнению с другими членами этого ФСП, функционируют вариативно в адъективной, субстантивной, адвербиальной парадигмах.

Ключевые слова: лексемы *some* и *any*, функционально-семантическое поле, ограниченность, неограниченность, вариативное функционирование.

Natalia G. MOISEIENKO,

Candidate of Science in Philology (Ph.D), Associate Professor, lecturer at the Department of English Grammar, Odessa National I. I. Mechnikov University; 24/26 Francuzkij blvd., Odessa, 65058, Ukraine; e-mail: natalywx@mail.ru; mob.: +38 093 4388839, +38 067 1087618

SEMANTIC REFERENCE AND FUNCTIONAL CHARACTERISTICS OF LEXEMES *SOME* AND *ANY* IN MODERN ENGLISH LANGUAGE

Summary. The *purpose* of this article is to establish the essential functional and cognitive characteristics of lexemes *some* and *any* in Modern English. The *object* of analysis in this paper are lexemes *some* and *any*. The *subject* of investigation are peculiarities of use of lexemes *some* and *any* in Modern English. This research has been carried out with the help of functional semantic field analysis of lexemes. Our scientific investigation *resulted* in analysis of variant meanings of lexemes *some* and *any*; in establishing their invariant, basic meaning and essential formal characteristics. The *conclusions* of our research are: in Modern English lexemes *some* and *any* are conceptually associated with the notions «limited» (*some*) and «unlimited» (*any*). They refer to the functional semantic field with quantitative-qualitative nuclear, they are associated with attributive qualitiveness and quantitiveness and have more abstract and general meaning comparing with other members of this FSF, they variationally function in adjectival, substantive and adverbial paradigms.

Key words: lexemes *some* and *any*; functional semantic field; limited, unlimited, variational functioning.

Статтю отримано 15.09.2015 р.

УДК 811.111'366.5

СІЗОВА Любов Володимирівна,

старший викладач кафедри мовної та загально-гуманітарної підготовки іноземців, Навчально-науковий інститут міжнародної освіти Одеського національного університету імені І. І. Мечникова; пров. Маяковського, 7, м. Одеса, 65082, Україна; e-mail: natalywx@mail.ru; тел.: +38 093 4388839, +38 067 1087618

ПОКАЗНИКИ КАТЕГОРІЇ ОЗНАЧЕНОСТІ ТА НЕОЗНАЧЕНОСТІ У СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ ТА ЇХ ВІДПОВІДНИКИ У РОСІЙСЬКІЙ МОВІ

Анотація. *Мета* статті — визначити способи передачі в російській мові значень англійських артиклів *a / the* та лексем *some / any* у їх вживаннях в функції детермінаторів. Застосування зіставного й описового *методів* лінгвістичного дослідження дає можливість розглянути різні способи передачі значення англійських артиклів *a / the* та детермінаторів *some / any* як показників категорії означеності та неозначеності різними засобами російської мови. **Об'єкт** дослідження — англійські артикли, лексеми *some* і *any* та їх російські відповідники. **Предмет** вивчення — засоби відтворення категорії означеності / неозначеності в російській мові. **У результаті** зіставного аналізу 1000 відрізків англійського тексту та їх російських перекладів установлено основні лексичні та граматичні засоби відтворення в російській мові категорій означеності та неозначеності. **Висновки:** означеність, якій відповідають англійські *the* і *some*, передається деякими російськими прикметниками та займенниками (*подобный, всякий* та ін.); неозначеність, якій відповідають англійські *a* і *any*, може передаватися у сталих, клішованих словосполученнях, займенниками *любой, какой-нибудь* та ін. Відсутність маркера означеності/ неозначеності перед англійськими іменниками в однині доволі часто передається в російському тексті формами множини відповідних іменників.

Ключові слова: артикль, категорія детермінації, означеність / неозначеність.

Наше дослідження виконано в рамках зіставного метода. Актуальність пропонованого наукового аналізу зумовлено відсутністю системного опису способів вираження означеності та неозначеності у російській та англійській мовах [1–6], по-різному визначаються формальні показники цієї категорії в англійській мові [1–4; 6]. Традиційні граматичні показники сучасної англійської мови вважають означений артикль показником означеності предмета мовлення [1–4], тоді як І. Крамський до показників категорії означеності відносить також і вказівні та

присвійні займенники, порядкові числівники, різноманітні атрибути [5, с. 43]. Ряд граматистів визначають семантичну близькість між займенниками *some/any* та неозначеним артиклем [1, с. 26].

Мета цієї роботи зводиться до зіставлення способів передачі значення англійських артиклів *a / the* та лексем *some / any* в їх вживаннях у функції детермінаторів у російській мові. Завдання нашого дослідження — на основі результатів проведеного аналізу зробити деякі гіпотетичні висновки щодо особливостей репрезентації категорії детермінації у мовах германської та слов'янської груп індоєвропейської сім'ї.

Граматична категорія — це система протиставлених одна одній граматичних величин (граматичних форм із однорідними значеннями) [3, с. 220]. Категорія детермінації (означеності / неозначеності) визначається як граматична категорія, яка вказує на те, як мислиться ім'я предмета: як єдине в описуваній ситуації (означеність) чи як таке, що належить до класу подібних йому феноменів (неозначеність) [3, с. 219].

Виходячи із наведених вище положень, артикль *a / the*, а також усі інші можливі одиниці, що відносяться дослідниками до показників категорії детермінації, прирівнюються до граматичних форм. У зв'язку із цим виникає питання: наскільки є релевантною така трактовка зазначених вище мовних одиниць. Відповідь на нього є завданням наших подальших досліджень. У цій статті ми наводимо результати кількісно-якісного аналізу фактичного матеріалу, одержаного способом суцільної вибірки із сучасної англомовної художньої та публіцистичної літератури та їх літературних перекладів на російську мову (всього 1 000 відрізків мовлення).

1) Означеність в англійському тексті не завжди залежить від наявності означеного артикля. У таких випадках у російському тексті означеність також передається імпліцитно (3 % випадків).

Investment and innovation cannot be sufficient because profits are down, local savings are too low, and foreign investment in Belarus is among the lowest per capita in the FSU [former Soviet Union].

Из-за низкой прибыли инвестиции и инновации осуществляются в недостаточном объёме. Низок уровень сбережения населения, а по уровню иностранных инвестиций на душу населения Беларусь занимает одно из последних мест среди республик бывшего Советского Союза [8, с. 43].

Поняття *investment and innovation* у цій ситуації конкретизуються контекстом. Ці іменники вжито не в загальному значенні, вони співвідносяться із змістом (саме ті інвестиції та інновації, що мають проводитися у Білорусі). *Foreign investment in Belarus*: поняття *foreign investment* має локалізатор *in Belarus*, що виділяє дане поняття із класу зарубіжних інвестицій взагалі. Іменники *investment and innovation* вжито в англійському тексті в однині, тоді як у російському тексті їх відповідники мають форму множини. Усе це свідчить про генералізуючу семантику зіставлених словоформ. Незважаючи на їх конкретизацію контекстом, означений артикль в англійському тексті не вживається.

2) Означеність в англійському тексті передано за допомогою артикля, в російському тексті — тільки контекстуально (17 % випадків).

The economy has grown quite rapidly in the past two years; the Government has stated that this is a sign that the policies are working.

Экономика росла довольно быстро в последние два года. Правительство считает это доказательством эффективности проводимой политики [8, с. 51].

У цьому відрізку мовлення *the policies are working* означеному артиклю *the* відповідає російський прикметник *проводимая*. Відповідність означеного артикля прикметнику складала 21 % випадків.

3) Іменник, вжитий із артиклем *a* в англійському тексті співвідноситься із конкретною ситуацією і відповідає концепту індивідуалізації, в російській мові значення індивідуалізації передається тільки імпліцитно у 9 % випадків.

In June 1997 the World Bank and the Government signed an agreement (the Memorandum of Understanding — MoU) on a broad reform program as a basis for the resumption of the lending program.

В июне 1997 года Всемирный банк и правительство подписали соглашение (Меморандум о взаимопонимании — MoU) о всесторонней программе реформ — основе для возобновления кредитной поддержки [8, с. 101].

To sign an agreement — стале словосполучення; вживання неозначеного артикля не протирічить концепту індивідуалізації, у дужках назва документу вжита із означеним артиклем.

4) Лексема *any*, що в англійському тексті співвідноситься з поняттям *будь-які*, в російському тексті — імпліцитно означає *усі* (10 % випадків).

The question, then, is how to retain beneficial tax competition while minimizing distortions. And the OECD report rightly eschews any assault on generalized competition over tax rates, preferring to focus on tax havens and on preferential reliefs that admit low or no taxation on specific kinds of income.

Тогда вопрос в том, как сохранить благоприятную налоговую конкуренцию, при этом сведя к минимуму её негативные последствия. Очень хорошо, что отчёт ОЭСР воздерживается от любых нападков на налоговую конкуренцию вообще, предпочитая сосредоточиться на оффшорных зонах и льготных налоговых режимах, предусматривающих очень низкое налогообложение или даже его отсутствие в отношении определённых видов доходов [8, с. 54].

5) Лексема *some*, що в англійській мові співвідноситься із концептом лімітації, може передаватися в російському тексті займенником *всякий*. Цей займенник у російській мові, навпаки, вказує на відсутність обмеженості якості або кількості.

Suddenly Christopher Robin began to tell Pooh about some of the things [9, p. 20].

И вдруг Кристофер Робин начал рассказывать Пуху всякие интересные вещи [7, с. 22].

Таких випадків уживання лексеми *some* було нараховано 12 %.

6) 28 % випадків склали відрізки мовлення, у яких означений артикль передавався за допомогою вказівних займенників та прикметників.

But the situation cannot last.

Однако подобная ситуация не может продолжаться [8, с. 101].

Підсумовуючи все зазначене вище, можна відзначити, що питання наявності саме граматичної категорії детермінації англійського іменника потребує подальшого вивчення та уточнення. Аналіз способів вираження цієї категорії в англійській і російській мовах свідчить про те, що в російській мові вона виражена контекстуально або лексично, в англійській мові контекстуально, за допомогою артиклів та лексем *some, any*. Чи є ця категорія суто граматичною в англійській мові, буде зрозуміло після уточнення граматичного статусу мовних одиниць *a, the, some, any*.

Література

1. Блох М. Я. Теоретическая грамматика английского языка : учебник для студентов филол. ин-тов и фак. иностр. яз. — 3-е, изд., испр. — М. : Высш. шк., 2000. — 380 с.
2. Иванова И. П. Теоретическая грамматика современного английского языка : [учебник для ин-тов и фак. иностр. яз.] / И. П. Иванова, В. В. Бурлакова, Г. Г. Почепцов. — М. : Высш. шк., 1981. — 285 с.
3. Кочерган М. П. Вступ до мовознавства : підручник для студентів філол. спеціальностей вищих навч. закл. освіти / М. П. Кочерган. — К. : ВЦ Академія, 2002. — 368 с.
4. Раевская Н. Н. Очерки по стилистической грамматике современного английского языка / Н. Н. Раевская. — К. : Изд-во Киев, ун-та, 1973. — 144 с.
5. Kramsky J. The Article and the Concept of Definiteness in Language / J. Kramsky. — The Hague-Paris : Mouton & Gruyter, 1972. — 212 p.
6. Quirk R. A Comprehensive Grammar of the English Language / R. Quirk, S. Greenbaum, G. Leech, J. Svartvik. — London : Longman, 2000. — 1796 p.
- Джерела ілюстративного матеріалу
7. Слепович В. С. Курс перевода (английский ↔ русский язык). Translation course / В. С. Слепович. — Минск : ТетраСистемс, 2002. — 272 с.
8. Милн А. А. Винни-Пух и все-все-все / А. А. Милн. — М. : Правда, 1985. — 440 с.
9. Milne A. A. Winnie-the-Pooh / A. A. Milne. — М. : Радуга, 1983. — 448 с.

References

1. Bloh M. Ja. Teoreticheskaia grammatika anglijskogo jazyka : uchebnik dlia studentov filol. in-tov i fak. inostr. jaz. — 3-e, izd., ispr. — М. : Vyssh. shk., 2000. — 380 s.
2. Ivanova I. P. Teoreticheskaia grammatika sovremennoho anglijskogo jazyka : [uchebnik dlia in-tov i fak. inostr. jaz.]. / I. P. Ivanova, V. V. Burlakova, G. G. Pochepcov. — М. : Vyssh. shk., 1981. — 285 s.
3. Kochergan M. P. Vstup do movoznavstva : pidruchnyk dlia studentiv filol. special'nostej vishhyh navch. zakl. osvity / M. P. Kochergan. — К. : VC Akademia, 2002. — 368 s.
4. Raevskaja N. N. Oчерki po stilisticheskoj grammatike sovremennoho anglijskogo jazyka / N. N. Raevskaja. — К. : Izd-vo Kiev, un-ta, 1973. — 144 s.
5. Kramsky J. The Article and the Concept of Definiteness in Language / J. Kramsky. — The Hague-Paris : Mouton & Gruyter, 1972. — 212 p.

6. *Quirk R.* A Comprehensive Grammar of the English Language / R. Quirk, S. Greenbaum, G. Leech, J. Svartvik. — London : Longman, 2000. — 1796 p.
7. *Slepovich V. S.* Kurs perevoda (anglijskij ↔ russkij jazyk). Translation course / V. S. Slepovich. — Minsk : TetraSistems, 2002. — 272 s.
8. *Miln A. A.* Vinni-Puh i vse-vse-vse / A. A. Miln. — M. : Pravda, 1985. — 440 s.
9. *Milne A. A.* Winnie-the-Pooh / A. A. Milne. — M. : Raduga, 1983. — 448 s.

СИЗОВА Любовь Владимировна,

старший преподаватель кафедры языковой и общегуманитарной подготовки иностранцев, Учебно-научный институт международного образования Одесского национального университета имени И. И. Мечникова; пер. Маяковского, 7, г. Одесса, 65082, Украина; e-mail: natalywx@mail.ru; тел.: +38 093 4388839, +38 067 1087618

ПОКАЗАТЕЛИ КАТЕГОРИИ ОПРЕДЕЛЁННОСТИ И НЕОПРЕДЕЛЁННОСТИ В СОВРЕМЕННОМ АНГЛИЙСКОМ ЯЗЫКЕ И ИХ СООТВЕТСТВИЯ В РУССКОМ ЯЗЫКЕ

Аннотация. *Цель* статьи — определить способы передачи в русском языке значений английских артиклей *a / the* и лексем *some / any*, используемых в функции детерминатора. Применение сопоставительного и описательного методов лингвистического исследования даёт возможность рассмотреть различные способы передачи значения английских артиклей *a / the* и детерминатора *some / any* как показателей категории определённости / неопределённости различными средствами русского языка. **Объект** исследования — английские артикли, лексемы *some / any* и их российские аналоги. **Предмет** изучения — средства воспроизведения категории определённости / неопределённости в русском языке. В **результате** сопоставления 1000 отрезков английского текста и их русских транслатов установлены основные лексические и грамматические средства воспроизведения в русском языке категорий определённости и неопределённости. **Выводы:** определённая, которой соответствуют английские *the* и *some*, передаётся некоторыми русскими прилагательными и местоимениями (*подобный, всякий* и др.); неопределённость, которой соответствуют английские *a* и *any*, может передаваться в постоянных, клишированных словосочетаниях, местоимениями *любой, какой-нибудь* и др. Отсутствие маркера определённости / неопределённости перед английскими существительными в единственном числе довольно часто передаётся в русском тексте формами множественного числа соответствующих существительных.

Ключевые слова: артикль, категория детерминации, определённая / неопределённая.

Liubov V. SIZOVA,

Senior Teacher at the Department of Linguistic and Humanities Training for Foreign Students, Institute of International Education, Odessa National I. I. Mechnikov University; 7, Mayakovskogo By-street, 65082, Ukraine; e-mail: natalywx@mail.ru; tel.: +38 093 4388839, +38 067 1087618

THE DEFINITENESS AND INDEFINITENESS CATEGORY MARKERS IN THE ENGLISH LANGUAGE AND THEIR CORRESPONDENCIES IN THE RUSSIAN LANGUAGE

Summary. The *purpose* of the article is to analyse the ways of representing the meaning of the articles *a* and *the* and lexemes *some* and *any* used in the function of determiners in the Russian language. The use of comparative methods of analysis gave possibility to define different ways of representing of various meanings of the articles *a / the* and determiners *some / any* as the markers of the definiteness and indefiniteness category in the Russian language. The English articles *a / the*, lexemes *some / any* and their Russian correspondencies constitute the *object* of this research. The *subject* of research is the ways of expression of the definiteness and indefiniteness category in the Russian language. In the *result* of analysis of 1000 stretches of the English text and their translation into Russian there have been established the basic means of representation of the definiteness and indefiniteness category in the Russian language. **Conclusions:** the definiteness, expressed by the English *the* and *some*, is represented by certain Russian adjectives and pronouns (*подобный, всякий* at alias); the indefiniteness to which *a* and *any* point out can be represented in set expressions by pronouns *любой, какой-нибудь* at alias. The absence of the definiteness / indefiniteness marker before the English singular nouns is often represented in the Russian text by the plural forms of the corresponding nouns.

Key words: article, category of determination, the definiteness / indefiniteness.

Статью отримано 21.10.2015 р.